

בתי המשפט**בית המשפט המחוזי בירושלים****ת"א 6201/04****18/03/2008****בפני: כב' השופט יוסף שפירא****בעניין: 1. עזבון המנוח נתנאל חאדג'גי ז"ל****2. יוסף חאדג'גי****3. שולמית חאדג'גי****התובעים****ע"י ב"כ עו"ד אי גלבווע וע' אוריה****נגד****1. הראל חברה לביטוח בע"מ****2. אבנר איגוד לביטוח נפגעי רכב בע"מ****הנתבעות****ע"י ב"כ עו"ד אי גדות****פסק דין**

לפני תביעה על פי חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים, תשל"ה-1975 (להלן: "חוק הפיצויים") של עזבונו ויורשיו של נתנאל חאדג'גי ז"ל (להלן: "המנוח"), אשר נפצע אנושות בתאונת דרכים ביום 26.2.02 ומת מפצעיו ביום 12.4.02. השאלה העומדת להכרעה הינה האם ידע המנוח כי רישיונו הותלה על ידי רשות הרישוי, ואם כן התוצאה היא כי בעת אירוע התאונה, פוליסת ביטוח החובה שהוצאה על ידי הנתבעות לא היתה בתוקף, ועל כן אין הן חבות בנזקי התובעים.

רקע עובדתי

1. המנוח התגייס לשירות קרבי במשמר הגבול ובמהלך שירותו עבר לשרת בתפקיד מנהלי בבסיס חיל האוויר רמון. ביום 21.11.01, כחודשיים לפני קרות התאונה, השלים המנוח את שירות החובה ובתעודת השחרור צויין כי "ביצע את תפקידו לשיעור רצון מפקדיו" (ת/4).

בסוף חודש ינואר 2000, בעת שהיה המנוח בשירות סדיר ביחידת מג"ב בחברון, פגעה אבן בראשו. בעקבות סחרחורות מהן סבל, פונה כעבור שלושה ימים המנוח לבית החולים סורוקה (2.2.00), שם אושפז למשך יום אחד לשם ביצוע בדיקות נוירולוגיות. בגיליון השחרור נכתב כי המנוח "משוחרר במצב כללי טוב" (ת/1).

בתי המשפט**ת"א 6201/04****בית המשפט המחוזי בירושלים****18/03/2008****בפני: כב' השופט יוסף שפירא**

בשנת 2000 העביר הצבא דיווח למכון הרפואי לבטיחות בדרכים (להלן: "מרב"ד"), אשר כלל את קוד סעיף הליקוי 16615 שלפי רשימת הליקויים שבידי המכון משמעו "התעלפות חוזרת ממקור בלתי ידוע". מלבד הקוד לא צויינה אבחנה כלשהיא ולא צורפו מסמכים המעידים על נכונות או בדיקת סעיף הליקוי האמור. מועד העברת הקוד נותר עלום, אולם לאור עדותו של ד"ר גור אריה, סגן מנהל המרב"ד, הנחה סבירה היא שהדיווח הועבר ביום 21.3.2000 (פרו', 26.12.2007, ע' 89), ומכאן שניתן להניח כי ישנו קשר בין הפגיעה בראשו של המנוח לבין העברת הדיווח הנ"ל.

המרב"ד, על פי נהליו, שלח למנוח שתי פניות על מנת שזה ימציא תיעוד רפואי הנוגע לסעיף הליקוי האמור, הראשונה ביום 12.9.2000 והשניה ביום 11.12.2000 ולאחר שלא התקבלה כל תשובה העביר המרב"ד לרשות הרישוי בקשה להתלות את רישונו של המנוח, על פי תקנה 215 לתקנות התעבורה, תשכ"א-1961 (להלן: "התקנות"), עד להמצאת התיעוד הרפואי (ת/2).

רשות הרישוי שלחה למנוח הודעה על הכוונה להתלות את רישונו, ועקב זאת הגיע המנוח ביום 22.4.2001 לפגישה עם גבי פאני מאירי, ראש ענף נהיגה ורכב במשרד הרישוי בבאר שבע. בדף החלטה, במקום פירוט טענות המנוח, נכתב כך:

**"טוען שלא ידע איזה חומר להמציא ולא הבין את מכתב המכון.
מתחייב תוך חודש להסדיר זאת עם המכון ולא ייפסל רישונו".
(ת/1).**

יודגש כי גבי מאירי לא רשמה דבר במקום המיועד להחלטתה, ובעדותה הבהירה שאכן לא התקבלה החלטה באותו המעמד (פרו', 26.11.07, ע' 62).

חשוב לומר כי גבי מאירי העידה שאין היא זוכרת שום פרט באשר למקרה הספציפי של המנוח, וכל עדותה נסמכת על אשר היא רואה במסמכים (שם, ע' 55).

דבריה חוזקו בעדותה של גבי בלום, הממונה על גבי מאירי, אשר העידה כך:

"ש: OK. מתי היא החליטה לפסול אותו?"

בתי המשפט**ת"א 6201/04****בית המשפט המחוזי בירושלים**

18/03/2008

בפני: **כב' השופט יוסף שפירא**

ת: היא נתנה לו את הזמן להסדיר את העניין.
ש: מה התאריך שבו היא החליטה לפסול אותו?
ת: ביום שהיא שלחה לו את ההודעה על ההתליה, באותו יום היא בדקה. (פרוי, 8.7.07, ע' 30).

מדברי המנוח כפי שנכתבו על ידי גבי מאירי ואושרו על ידו, מוכח כי, לכל הפחות, אחד מהמכתבים אשר נשלחו על ידי המרב"ד הגיע ליעדו אולם הוא לא שת ליבו לאמור בו.

גבי מאירי העידה כי לאחר יותר מחודש מאותה הפגישה, בדקה מול מחשבי המרב"ד האם המנוח הסדיר את הסוגיה עם המרב"ד (פרוי, 26.11.07, ע' 57), ולאחר שלא צויין כי הסוגיה הוסדרה, החליטה על התליית רשיונו של המנוח ושלחה לו הודעה על "התליית רשיון נהיגה מטעמי בטיחות – לשם בדיקה רפואית" (מוצג ת/3) (להלן: "מכתב ההודעה") (שם, ע' 61). החלטתה של גבי מאירי לא נכתבה במקום המיועד לכך בדף ההחלטה אלא בפירתו העליונה של הדף נכתבה המילה "לפסול" עם שני קוים תחתיה. במכתב ההודעה כתבה גבי מאירי כדלקמן:

"לא המצאת אינפורמציה רפואית למכון, התחייבת להסדיר זאת תוך חודש מ- 22.4.2001, וטרם הסדרת".

לאור כך התלתה גבי מאירי את רשיונו של המנוח עד אשר יעמוד בבדיקות רפואיות במרב"ד, על פי סעיף 52 לפקודת התעבורה (להלן: "הפקודה"). עוד נקבע בהודעה זו כי על המנוח להפקיד את רשיונו במשרד הרישוי תוך 7 ימים מיום ההחלטה, על פי תקנה 554 לתקנות.

אין מחלוקת כי עד מועד התאונה, לא הפקיד המנוח את רשיונו והוא המשיך לנהוג בפועל הן ברכבם של הוריו והן ברכבו של המעסיק, אשר בו מצאו את מותם המנוח ומעסיקו.

האזריזת**טענות הצדדים**

2. התובעים טוענים שההודעה בדבר התליית הרשיון לא הומצאה למנוח והוא לא ידע על ההתלייה עובר להתרחשות התאונה. בהיעדר המצאה כאמור, לא הייתה להתלית

בתי המשפט**בית המשפט המחוזי בירושלים****ת"א 6201/04****18/03/2008****בפני: כב' השופט יוסף שפירא**

הרשיון כל תוקף ביחס למנוח ונהיגתו הייתה חוקית. בנוסף, טוענים הם כי להחלטה בדבר התליית הרשיון לא היה כל תוקף, במועד התאונה, שכן המנוח לא הוזמן לבדיקות רפואיות לפני התליית רשיונו ו/או בתוך 6 שבועות מיום מתן ההחלטה על התליית רשיון, כדרישת החוק. לדבריהם, התליית הרשיון נעשתה מבלי שלגורמים המחליטים (דהיינו משרד הרישוי) הייתה ולו ראשית ראייה בדבר מסוכנותו של המנוח למשתמשים בדרך ו/או אי כשירותו המהותית לנהיגה מסיבות בריאותיות, ומכאן, שמדובר בהתלייה טכנית במהותה, שלא נועדה נועדה אלא לזרז את המנוח לבצע פרוצדורה של המצאת אישורים רפואיים (להבדיל מבדיקה רפואית). משום כך, אין לראות בה משום פסילת רשיון מהותית השוללת כיסוי ביטוחי.

הנתבעות טוענות כי יש לקבוע כי המנוח קיבל את מכתב ההתליה לידו ועל כן נהג הוא ללא שיהיה לו רשיון נהיגה בתוקף. אולם, לדבריהן, גם אם ייקבע שמכתב ההתלייה לא נמסר למנוח, אין בכך כלום, שכן המנוח ידע היטב שעליו להמציא מידע למכון הרפואי ושם לא יעשה כן רשיונו ייפסל. לסיכום טוענות הן שנהיגתו של המנוח בעת התאונה הייתה, אפוא, נהיגה בחטא, ודין הוא שחוטא לא ייצא נשכר.

השאלות שבמחלוקת

3. למעשה ישנן שתי שאלות אשר על פיהן יוכרע התיק. האחת, האם די במשלוח ההחלטה על מנת לקבוע כי המנוח נהג ללא רשיון בתוקף. לו התשובה לשאלה זו הינה שלילית, יש לבחון האם הוכח כי המנוח קיבל את החלטת רשות הרישוי ומכאן שנהג ללא רשיון בתוקף.

התליית רשיון נהיגה**המסגרת הנורמטיבית**

4. כאמור, המרב"ד העביר למשרד הרישוי בקשה להתליית רשיונו של המנוח על פי תקנה 215 לתקנות. זוהי לשון התקנה:

215" חובה להתייצב

בתי המשפט**בית המשפט המחוזי בירושלים****ת"א 6201/04**

18/03/2008

בפני: כב' השופט יוסף שפירא

(א) בעל רשיון שהוזמן כאמור, חייב להתייצב במקום ובמועד הנקובים בהזמנה, אלא אם נתן לרשות הרישוי, לפני המועד הקבוע, סיבה סבירה לאי-יכלתו להתייצב.

(ב) לא התייצב בעל רשיון שהוזמן כאמור בתקנת משנה (א) ולא נתן לרשות הרישוי סיבה סבירה לאי יכלתו להתייצב, רשאית רשות הרישוי להתלות את תוקף רשיון הנהיגה שלו עד שיתייצב במקום ובמועד שקבעה."

סמכות רשות הרישוי להזמין בעל רשיון נהיגה לבירור נקבעה בתקנה 211 לתקנות, וכמו כן, ראה המחוקק לקבוע בדין את דרך משלוח ההזמנה ולקבוע חוקה בדבר קבלת ההזמנה (תקנה 214 לתקנות).

בנוסף, מוסמכת רשות הרישוי להתלות רשיון נהיגה מטעמי בטיחות, סמכות אשר הוקנתה לה בסעיף 52 לפקודה, הקובע כך:

"52. התליית רשיון מטעמי בטיחות

(א) היתה רשות הרישוי סבורה כי בדרך נהיגתו של אדם יש משום סכנה לבטיחות התנועה רשאית היא לצוות על התליית רשיון הנהיגה שלו עד שיעבור בחינות ובדיקות רפואיות שתקבע ויימצא מתאים לנהוג רכב, ובלבד שהרשות תזמינו לבחינות ולבדיקות רפואיות ששה שבועות מיום שהחליטה על התליית רשיונו."

במקרה דנן אין צורך להכריע האם ההזמנה נשלחה כדין אם לאו, מאחר שהמנוח נענה להזמנת רשות הרישוי והתייצב במשרדה כנדרש, אלא יש לבחון האם יש להחיל את הוראת תקנה 214 לתקנות, אף על החלטה בדבר התליית רשיון על פי סעיף 52 לפקודה, או שמא התליית הרשיון אינה מותנית בהמצאת ההחלטה.

5. ראשית אציין כי אני דוחה את הטענה שרשות הרישוי לא היתה מוסמכת להורות על התליית הרשיון מטעמי בטיחות מאחר שלא ידעה מהי הבעיה הרפואית, ועל כן אין בידה לקבוע כי המנוח מהווה סכנה לציבור. אין ספק כי רשות הרישוי היתה מודעת לעובדה כי המרב"ד קיבל דיווח על בעיה רפואית אשר יש למנוח, המצדיקה בירור האם יכול הוא להמשיך ולהחזיק ברשיון נהיגה. כמו כן, מלשון הסעיף ברור כי הסמכות להתלות את רשיון הנהיגה אינה מותנית בהוכחת מסוכנות אלא בהנחה שקיימת מסוכנות, ולא מדוע נדרשות בחינות ובדיקות רפואיות לאחר ההתליה?

בתי המשפט

ת"א 6201/04

בית המשפט המחוזי בירושלים

18/03/2008

בפני: כב' השופט יוסף שפירא

6. הוראה נוספת הנדרשת לענייננו הינה הוראת סעיף 67 לפקודה, אשר עניינה נהיגה בעת פסילת רישיון:

"67. נהיגה בזמן הפסילה או בניגוד לתנאים מי שהודע לו שנפסל מקבל או מהחזיק רישיון נהיגה, וכל עוד הפסילה בתקפה הוא נוהג ברכב שנהיגתו אסורה בלי רישיון לפי פקודה זו, או מי שנוהג בניגוד לתנאים שנוספו ברשיונו כל עוד הם בתקפם, או מי שהודע לו כי נפסל מהחזיק ברשיון רכב וכל עוד הפסילה בתקפה הוא משתמש באותו רכב או מרשה להתשמש בו או מי שנהג או הרשה לאחר לנהוג ברכב בניגוד להודעת איסור שימוש או צו איסור שימוש, דינו - מאסר שלוש שנים או קנס מאה אלף לירות, או שני הענשים כאחד."

על משמעות צירוף המילים "מי שהודע לו", עמדתי בהחלטתי בת"א (ירושלים) 5376/03 עזבון המנוחה ממו בתייה ז"ל נ' יפרח נפתלי, תק-מח 2004(4), 5175, שם קבעתי כי הנפסל צריך לדעת כי הוא פסול מלנהוג ואין די בידיעה קונסטרוקטיבית. באשר לסוגיה זו קבע בית המשפט העליון, בע"א 11924/05 שומרה חברה לביטוח בע"מ נ' עזבון המנוחה בתייה ממו ז"ל, תק-על 2007(2), 4508 (להלן: "פרשת ממו"), כדלקמן:

"לפי פסיקתו של בית המשפט העליון, המתבססת על לשונו של סעיף 67 לפקודת התעבורה, באין הודעה לנהג - אין לראות באחרון כמי שנוהג בזמן פסילה. אמנם, אין לתחום בגבולות קשיחים את אופני המסירה של הודעה לנהג על דבר פסילת רישיונו. כך, למשל, נפסק כי "לא יכול להיות כל ספק כי מסירת הודעה על-ידי משרד הרישוי, ותהיה זו אף הודעה בעל פה, או הודעה דומה על ידי רשות משטרתית או פקיד של בית המשפט, הם בגדר מילוי היסוד של מתן 'הודעה' העולה מן האמור בסעיף 67 הנ"ל" (רע"פ 729/92 שיטריית נ' מדינת ישראל, פ"ד מו(1) 873 (1992)). הנה כי-כן, הודעה יכולה להיות בדרכים שונות, ובלבד שאמנם תהיה הודעה." (שם, עמ' 4509).

בית המשפט העליון לא סיים בכך, והוסיף:

"הנה כי-כן, הדין הפלילי מחייב שיוודע לנאשם דבר שלילת רישיונו. התוודעות זו תיעשה ברגיל בדרך של מסירת הודעה, והיא בבחינת יסוד הכרחי ההופך את הנהיגה ברכב - לאסורה. "השילוב

בתי המשפט

ת"א 6201/04

בית המשפט המחוזי בירושלים

18/03/2008

בפני: כב' השופט יוסף שפירא

שבין סעיפים 42(א) ו-67 לפקודה מלמד" - כך נפסק בפרשה מן העת האחרונה - "את אלה: ראשית, תחילתה של התקופה בה נהיגתו של נאשם ברכב אסורה, היא מיום שנפסל בפניו על ידי בית המשפט, או מיום שדבר הפסילה שניתנה בהיעדרו, הודע לו..." (רע"פ 4446/04 ביטון נ' מדינת ישראל (טרם פורסם, ניתן ביום 6.10.2005); ההדגשה הוספה). כך בדין הפלילי ובעניין זה, נראה כי הדין האזרחי ראוי לו שילך בעקבותיו. לדעה זו שותף גם פרופ' אנגלרד, אשר אימץ את פסיקת הערכאות הדיוניות בסוגיה וקבע כי "פסילת רשיון אינה תקפה כלפי הנוהג כל עוד לא הודע עליה... פסילת הרשיון, בתור שכזו, אינה שלמה על עוד לא הודעה לנוהג" (יצחק אנגלרד פיצויים לנפגעי תאונות דרכים 259 (מהדורה שלישית, 2005) והאסמכתאות שם). [ההדגשה אינה במקור - י.ש.] (שם, ע' 4510).

על הכרעה זו חזרה כב' השופט צ' ברון בת"א (מחוזי ת"א) 1222/07 צואלחי אשרף נ' המאגר הישראלי לביטוחי רכב "הפול", תק-מח 2007(4), 1049 (2007), כך:

"הנה כי-כן, הדין הפלילי מחייב שייודע לנאשם דבר שלילת רישיונו. כך בדין הפלילי ובעניין זה נראה כי הדין האזרחי ראוי לו שילך בעקבותיו (ראה ע"א 11924/05 שומרה חברה לביטוח בע"מ נ' עזבון המנוחה בתיה ממו ז"ל ואח' (טרם פורסם, 20.6.07))." (שם, ע' 1052).

7. העולה מן המקובץ, כי ידיעת הנהג הינה תנאי להתגבשות שלילת הרישיון, וכל עוד לא נודע הדבר לנהג אין הוא עובר על החוק. עוד עולה כי בית המשפט העליון החיל חובה זו אף על הדין האזרחי, משמע - אף ההתליה המנהלית של רישיון הנהיגה מתגבשת רק שמתקיים תנאי הידיעה.

קביעה זו נכונה וראויה היא, מאחר שהתליית רישיון הנהיגה ללא ידיעת הנהג יכול ותגרור בעקבותיה תוצאות הרות אסון שאינן מידתיות כלל ועיקר, בין היתר, ניהול הליכי משפט ארוכים ומורכבים בניגוד למטרת קביעת האחריות המוחלטת בחוק הפיצויים, ושליחת פיצויים אף במקרים בהם נעשתה העבירה לכאורה בתום לב. דברים אלו מקבלים משנה תוקף לאור היות רישיון הנהיגה נכס (זכות) של הנהג, והזכות הקניינית הוכרה כזכות חוקתית בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו (עוד ראו: ערר (נצרת) 313/08 מדינת ישראל נ' זיידן בן חילמי סיידה, תק-מח 2008(1), 12257). שלילת זכות יסוד ראוי לה שתיעשה בדרך הראויה ותוך שקילת הכלול האינטרסים.

בתי המשפט

בית המשפט המחוזי בירושלים

ת"א 6201/04

18/03/2008

בפני: כב' השופט יוסף שפירא

מהי הידיעה הנדרשת על מנת להביא לגיבושה של התליית הרישיון?

8. ברע"פ 2514/92 מדינת ישראל נ' מרדכי בן נאג'י רחמים, פ"ד מו(3), 771 (להלן: "פרשת רחמים") דן כב' הנשיא מ' שמגר בשאלת הידיעה ביחס לסעיף 67 לפקודת התעבורה, ואלו דבריו:

"קיומה של ידיעה יכולה להיות מוסקת מהודייה מפורשת של הנוגע בדבר או מעדותו הישירה של מי שהשמיע דבר נשוא הידיעה באוזני הנאשם; אולם, יכול גם והיא תלמד מן המסקנה ההגיונית העולה בתוך מערכת הנסיבות העובדתית. מבחינה זו אין בסעיף 67 הנ"ל כדי לגרוע מן הסמכות הכללית של בית המשפט להסיק דבר קיומה של ידיעה או דבר קיומה הסמוי של כוונה בליבו של העבריין, מתוך מיכלול העובדות שהוכחו בבית המשפט. לשון אחרת, ניתן להסיק מן הנסיבות דבר קיומה של ידיעה, אף אם הנאשם טוען כי לא ידע." (שם, ע' 774)

ובהמשך:

"אינני מתעלם מכך שהחוק מדבר על "מי שהודע לו" ולא על "מי שהומצא לו". אולם "הודעה" איננה חד צורתית. מקובל בכל תחומי המשפט כי הודעה איננה לובשת אך ורק צורת השמעת הדברים בעל פה באוזני הנוגע בדבר אלא כי ניתן למסור גם הודעות בכתב אשר תקפותן איננה נופלת מתקפותה של השמעת הדברים בעל פה. הודעה בכתב נעשית בדרך ההמצאה של ההודעה הכתובה הקבועה בדין, וגם ההגיון ונסיון החיים אינם מכירים חלופה אחרת לביצועה של הודעה בכתב." (שם, ע' 775).

הלכה זו בעינה עומדת, ולפיה שאלת הידיעה אינה חד צורתית וניתן להוכיחה מהודייה של הנוגע בדבר ואף באמצעות ראיות נסיבתיות.

עניין הצורך בידיעה על דבר התליית הרישיון עולה אף מלשון התקנות עצמן. תקנה 4 לתקנות דנה ב"סמכויות הרשות לגבי תעודות", וזו לשונה:

"(א) הרשות רשאית, לפי שיקול דעתה, לתת תעודה או לסרב לתתה, לחדשה או לסרב לחדשה, ורשאית היא להתנות בה תנאים, להוסיף

בתי המשפט**ת"א 6201/04****בית המשפט המחוזי בירושלים****18/03/2008****בפני: כב' השופט יוסף שפירא**

עליהם או לשנותם, בדרך כלל או לסוג מסוים או למקרה מיוחד, להגביל את תקופת תקפה, להתלותה ולבטלה, זולת אם יש בפקודה או בתקנות אלה הוראה אחרת.
(ב) תעודה או כל שינוי תנאי או הגבלה בה יינתנו בכתב. "

סעיף קטן (א) מקנה לרשות הרישוי את הזכות הכללית להתלות תעודה, אשר בתקנה 1 לתקנות כוללת "רשיון, היתר, אישור או פטור". סעיף קטן (ב) בא וקובע כי כל שינוי בתעודה, ברשיון הנהיגה, צריך להינתן בכתב.

מלשון תקנה 6 לתקנות שכותרתה "ביטול תעודות", הכוללת אף התליית רשיון נהיגה, עולה כי על הרשות להודיע לאדם על ביטול התעודה, כדלקמן:

"הודיעה הרשות לאדם על ביטול תעודה שנתנה לו או על התלייתה, חייב אותו אדם להחזירה לרשות תוך הזמן הנקוב בהודעה." [ההדגשה אינה במקור – י.ש].

על פי תקנה זו החובה להחזיר את רישיון הנהיגה לרשות הרישוי קמה רק לאחר מתן ההודעה. בפרשת ממו הנ"ל הדגיש כב' המשנה לנשיאה א' ריבלין שהודעה כוללת בין היתר המצאה כדין של הודעה בכתב (שם, ע' 4510).

מן הכלל אל הפרט**שאלת הידיעה**

9. הנתבעות טוענות, כטענה חלופית, שיש לקבוע כי המנוח ידע על ההתליה אף אם לא קיבל את הודעת ההתליה וזאת לאור האמור ב'דף החלטה'. לדבריהן, מאחר שהמנוח לא ביצע את שהוטל עליו באותה הפגישה תוך חודש, הרי שהיה עליו לדעת כי רישיונו יותלה.

לא אוכל לקבל טענה זו. כפי שפורט בהרחבה, בפגישה האמורה לא התקבלה החלטה בדבר התליית הרישיון אלא התרו במנוח שעליו להסדיר את העניין הרפואי אל מול המרבי"ד ולא יותלה רישיונו. גם גבי בלוס וגם גבי מאירי העידו כי זו אינה החלטת ההתליה. ההלכה הפסוקה קובעת כי על הנהג לדעת על החלטה בדבר פסילת או התליית רישיונו, ולשם כך חלה על הרשות חובת יידוע (פרשת ממו ופרשת רחמים הנ"ל). כשם שניתן להניח שהמנוח

בתי המשפט**ת"א 6201/04****בית המשפט המחוזי בירושלים****18/03/2008****בפני: כב' השופט יוסף שפירא**

לא עשה דבר, כך ניתן להניח כי המנוח שלח מסמכים אשר לא הגיעו ליעדם והניח כי בכך עשה את המוטל עליו.

האם נשלחה הודעה למנוח?

10. מאחר שאין די באמור בדף החלטה, יש לבחון האם נשלחה למנוח הודעת ההתליה והאם יש בכך כדי לקבוע כי המנוח ידע על דבר התליית רישיונו.

מחלוקת שניטשה בין בעלי הדין הינה האם יש להחיל על הודעת ההתליה את הוראת תקנה 214 לתקנות. נוטה אני לקבל את העמדה שיש להחיל את תקנה 214 לתקנות אף על הודעה של התליית רישיון נהיגה ולא רק על הזמנה, ממספר טעמים, אולם טרם אפרטם אביא את לשון התקנה:

"משלוח ההזמנה הזמנה תישלח לבעל הרישיון בדואר רשום, לפי הכתובת שנרשמה במאגר נתוני הנהגים של רשות הרישוי, ויראו אותה כמסורה לבעל הרישיון בתום שבעה ימים משליחתה, אלא אם כן הכתובת הרשומה באמור יסודה בטעות של רשות מרשויות המדינה."

התקנה קובעת אפוא חזקה כי הזמנה שנשלחה בדואר רשום רואים אותה כנמסרה לבעל הרישיון בתום 7 ימים משליחתה. משמע, ישנה חזקה כי בעל הרישיון קיבל את דבר הדואר. כאמור בפרשת רחמים, מסירה כדין מקימה חזקה בדבר ידיעה על תוכן המכתב.

הטעמים להחלת הוראה זו אף על הודעה הדבר התליית רישיון, הינם אלו:

א. על פי תקנה 214 לתקנות, הזמנה נועדה בין היתר לשם בירור כושר הנהיגה שלו, **"לרבות פסילתו מהחזיק ברישיון או התנאות תנאים ברישיון"**. יוצא מכך שאף הודעה על פסילת רישיון נהיגה או התנאות בתנאים, הינה בגדר הזמנה עליה חלה הוראת התקנה.

ב. לחלופין, אם אין לראות הודעה זו כ"הזמנה" הרי שעדיין חלה חובת ההודעה. כאשר עסקינן בהודעה על התלייה, הרי שלאור ההשלכות המשמעותיות של הודעה זו מן הראוי להחמיר באופן דרכי משלוחה.

בתי המשפט

ת"א 6201/04

בית המשפט המחוזי בירושלים

18/03/2008

בפני: כב' השופט יוסף שפירא

11. במקרה דנן, גבי בלום, הממונה על גבי מאירי, העידה כי אין היא יכולה לאשר שההזמנה נשלחה בדואר רשום. גבי בלום העידה כי לאחר שהמוזמן התייצב פעם אחת המשרד נוהג לשלוח הזמנות אלו שלא באמצעות דואר רשום, מאחר, שמנסיונם, הממוענים אינם לוקחים את דבר הדואר מהסניף. אלו דבריה:

ש: ההורים שלו העידו שהם לא קיבלו מכתב כזה. רשום. ונדמה לי שגם את העדות שלא, אתם לא שלחתם את זה בדואר רשום, בקיצור. ת: אני לא יכולתי, אני לא יכולה להתחייב ששלחנו את זה בדואר רשום, כיוון שזה לא רשום, לא רשום לנו בשום מקום דואר רשום, אין לנו את הרשימות של 2001, אני לא יכולה, אין לי אפשרות לאתר מסמך שמעיד שזה נשלח בדואר רשום. זה מה שהעדתי גם בפעם הקודמת, זה מה ש,

ש: האם אתם צריכים לשלוח דבר כזה בדואר רשום?
ת: לפי התקנות צריך לשלוח בדואר רשום הודעה על התליית רישיון, אבל מניסיון שהיה לנו בעבר, אם הוא התייצב פעם ראשונה, עדיף לשלוח בדואר רגיל כיוון שדואר רשום הם לא הולכים, הציבור לא הולך לקחת דואר רשום מהדואר, אז לפעמים אנחנו מעדיפים לשלוח בדואר רגיל, זה יותר בטוח שהוא יקבל את זה וגם יותר מהר. זה המסקנה שהגענו.

עכשיו, יש תקופות שונות, היתה תקופה ששלחו את זה בדואר רגיל, היתה תקופה ששלחו את זה בדואר רשום, וגם כששלחו בדואר רשום, לא תמיד במוזכירות דאגו להטביע דואר רשום, לכן אני לא יכולה להתחייב, כי אין לי שום אסמכתה. יכול להיות שזה נשלח בדואר רשום, זה בכל מקרה לא חזר אלינו. אין לי אסמכתה שזה חזר אלינו, המכתב.

ש: והאיש לא בא?

ת: והאיש לא בא, ונרשמה הפסילה". (פרו', 8.7.07, ע' 9).

דברי העדה בלום מאיינים למעשה את החזקה הקבועה בתקנה 214 לתקנות.

12. חזקה נוספת מצויה בסעיף 57 לפקודת הראיות [נוסח חדש], תשל"א-1971, הקובע כדלקמן:

"57. המצאה על-ידי הדואר

מקום שחיקוק מתיר או מחייב להמציא מסמך על ידי הדואר, בין שהוא נוקט לשון "המצאה" ובין שהוא נוקט לשון "נתינה" או

בתי המשפט

ת"א 6201/04

בית המשפט המחוזי בירושלים

18/03/2008

בפני: כב' השופט יוסף שפירא

"שליחה" או לשון אחרת, רואים את ההמצאה- אם אין הוראה אחרת משתמעת- כמבוצעת-
 (1) אם דוור מכתב המכיל את המסמך והמען על המכתב היה כשורה ודמי המשלוח שולמו מראש או שהמכתב היה פטור מתשלום דמי דואר או נושא עליו סימן המעיד כי הוא נשלח בשירות המדינה;
 (2) במועד שבו היה המכתב מגיע לתעודתו בדרך הרגילה של הדואר, אם לא הוכח היפוכו של דבר."

לחזקה זו מספר תנאים:

- א. התנאי הראשון הינו שישנו חיקוק המתיר המצאת המסמך על ידי הדואר (ע"א 203/84 שלום יעיש נ' מנשה אהרון, פ"ד מ(1), 328, ע' 331 (להלן: "פרשת יעיש")).
- ב. התנאי השני הינו שהמכתב דוור (פרשת יעיש, שם, עמ' 332).
- ג. התנאי השלישי הינו שהמכתב הכיל את המסמך המדובר (ע"א 863/86 ד"ר לואיס בוהם נ' מנהל מס שבח מקרקעין, חיפה, פ"ד מג(1), 647, עמ' 652).
- ד. התנאי הרביעי הינו שהמען על המכתב היה כשורה (פרשת יעיש, שם).

תוצאת החזקה הינה שרואים את המכתב כהגיע לתעודתו תוך זמן סביר.

על חזקה זו נאמר בפרשת יעיש, כך:

"בעל דין יוכל להיזקק לחזקה, הכלולה בסעיף 57 לפקודת הראיות, רק כאשר כל התנאים המפורטים בסעיף מקוימים, ואין הסעיף בא לעזור לו להתעלם מתקנות סדרי הדין או לפעול בניגוד להן." (שם, עמ' 332).

חזקה זו הינה לכאורית, על כן אף אם מתקיימים התנאים אין מדובר בסוף פסוק, והממוען יכול לסותרה. על כך עמד בית המשפט בע"א 544/93 ראש עיריית טירת כרמל נ' אפרים כהן, תק-על 93(3), 920, באלו המילים:

"אלא שהחזקה הראייתית בדבר ביצוע המסירה, אינה חלוטה אלא לכאורית וניתנת לסתירה על ידי מי שהמכתב דוור אליו, גם אם הוכח

בתי המשפט

ת"א 6201/04

בית המשפט המחוזי בירושלים

18/03/2008

בפני: כב' השופט יוסף שפירא

שהמכתב נשלח בדואר רשום ל"מענו הידוע לאחרונה" (כשאינ אישור מסירה). שהרי לא יעלה על הדעת, כי בעצם משלוח ההודעה, ולו בדואר רשום, עלולה לצמוח (כבעניינו) תוצאה "חריפה ומרחיקת לכת" (כאמור בבג"צ 319/63 חג' עבד-אללה כלף נ' יושב ראש המועצה המקומית ג'ת, פ"ד יח(197, 200), אפילו לא הגיע המסמך, מסיבה כלשהי, כלל לידי הנמען, ואין הוא יודע על מירוץ הזמן." (שם, ע' 924).

האם מתקיימים תנאי החזקה במקרה דנן?

13. כפי שפורט לעיל, החוק דורש כי רשות הרישוי תודיע לנהג על התליית רישונו. הודעה זו הינה בגדר "לשון אחרת" ובכך מתקיים התנאי הראשון.

התנאי השני הינו שהמכתב דוֹנֵר (פרשת יעיש, שם, עמ' 332). במקרה דנן שאלה זו נותרה במחלוקת. בת"א (ירושלים) 5139/03 סימה מלכה נ' עזבון המנוח נתנאל חאדג'א ז"ל, תק-מוח 2006(3), 6662 לא נבחנה כלל הטענה שהמכתב כלל לא דוור, ובית המשפט יצא מתוך הנחה כי המכתב דוור בדואר רגיל. גבי מאירי לא נשאלה על דבר משלוח ההודעה אולם בעדות של גבי בלוס לפני, היא נשאלה על אפשרות זו וענתה כך:

"ש: האם את יכולה להתחייב בכלל שנשלח?

ת: כן.

ש: איך?

ת: כי זה דרך הטיפול במשרד,

ש: לא,

ת: לא יכול להיות שזה,

ש: לא זה מה שאני שואל אותך. מה, גם במשרד שלי, דרך הטיפול היא ששולחים מכתבים וקרו שמכתבים לא יצאו. חשבו שהם יצאו והם לא יצאו.

אני שואל אותך, האם יש לך,

ת: אני חושבת שיצא.

ש: אז אני שואל אותך,

כב' השופט: לא, זה באמת, היא חושבת שיצא, נקודה.

העדה: זכותך לא לקבל את זה.

עו"ד גלבווע: אבל אני רוצה לשאול אם יש לה אינדיקציה,

העדה: אבל אני,

עו"ד גלבווע: פוזיטיבית, זה מה שאני שואל.

בתי המשפט**ת"א 6201/04****בית המשפט המחוזי בירושלים****18/03/2008****בפני: כב' השופט יוסף שפירא**

העדה: אבל את זה אמרתי. אין לי אינדיקציה.
עו"ד גלבווע: גב' בלום, אני שואל, האם יש לך אינדיקציה, לא ל-
 רשום,
כב' השופט: היא אומרת – אין לה אינדיקציה.
עו"ד גלבווע: ל-רשום, היא אמרה. גם לרגיל, נכון? אין לך אינדיקציה
 גם לרגיל?
העדה: רק ההעתק מהמסמך.
עו"ד גלבווע: רק העתק המסמך?
העדה: נכון.
עו"ד גלבווע: זאת אומרת, אין לכם שום אינדיקציה מה, למשלוח, כמו
 ספר דואר או משהו כזה. OK, טוב. " (פרוי', 8.7.07, ע' 35).

תמוה כיצד לרשות הרישוי אין שום אינדיקציה או רישום להוצאת מכתבים. מצופה כי ברשות אשר החלטותיה הינן החלטות מעין שיפוטיות הרות גורל, יהיה לכל הפחות מעקב מסודר על הוצאת המכתבים הללו, אף אם החליטו מטעמיהם שלא לשלוח את הודעותיהם בדואר רשום.

חשיבות יתרה נודעת לכך, מאחר שללא קבלת המכתב על ידי הנמען לא נכנסת לתוקפה ההתליה. על כך העידה גב' בלום במפורש, וזו לשונה:

"באותו טופס את מודיעה לו גם שעליו להמציא את הרישיון תוך שבעה ימים. נכון?
ת: כן.
ש: מה קורה באותם שבעה ימים?
ת: אם הוא מגיע אלינו למשרד, מפקיד את הרישיון, מצרפים אותו לתיק.
ש: לא, אבל אם הוא נוהג באותם שבעה ימים? יש עם זה בעיה?
ת: אנחנו נותנים לו את הזמן של השבעה ימים.
ש: זאת אומרת מותר לו לנהוג באותם שבעה ימים?
ת: עד שהוא מקבל את ההודעה, הוא לא יודע מזה. למרות שהוא התחייב תוך חודש להסדיר את זה.
ש: לא לא, התכוונתי הנושא, את אומרת לו פה,
כב' השופט: ההתליה נכנסת לתוקף רק אחרי שבעה ימים מיום שהוא מקבל, נכון?
העדה: נכון. " (שם, ע' 39).

בתי המשפט**ת"א 6201/04****בית המשפט המחוזי בירושלים****18/03/2008****בפני: כב' השופט יוסף שפירא**

זאת ועוד, לא רק שאין מעקב כלשהו על משלוח הודעת ההתליה, וכפועל יוצא מכל על כניסתה לתוקף, אלא אין כלל מעקב על קבלת ההודעה, הפקדת הרישיון וכדו'. גם על דרך עבודה זו העידה גב' בלום, כדלקמן:

**"טוב. ומה עשיתם אחרי זה?
ת: עד כאן אנחנו בטיפול, ברגע ששולחים לו הודעה, בזה אנחנו סיימנו. אין לנו דרך לשלוח משטרה או לשלוח,
ש: למה? למה אין לכם דרך?
ת: זאת, זאת שיטת העבודה שלנו." (שם, ע' 13).**

מסופקני אם החלטות מעין שיפוטיות העלולות להביא לתוצאות הרות גורל, ראוי להן כי כך יטופלו.

התנאי השלישי הינו שהמכתב הכיל את המסמך המדובר (ע"א 863/86 ד"ר לואיס בוהם נ' מנהל מס שבח מקרקעין, חיפה, פ"ד מג(1), 647, עמ' 652). באשר לכך לא נתגלתה מחלוקת, מאחר ובמקרה דנן אין מדובר בנספח למכתב, כפי שדובר בפרשת בוהם, אלא מדובר במכתב זה בלבד. לא מתקבל על הדעת כי ייקבע שהמעטפה הגיעה לייעדה ללא המכתב בתוכה.

באשר למען, התנאי הרביעי, אין מחלוקת בין הצדדים שהמנוח גר בבית הוריו, והמען אשר נכתב על הודעת ההתליה הינו המען הנכון.

14. לדעתי, די בכך שאין מעקב ראוי אחרי משלוח החלטות מעין שיפוטיות, אשר רק עם קבלתן מתגבשת ההחלטה למעשה, על מנת לקבוע כי לא מתקיימת במקרה דנן החזקה הקבועה בסעיף 57 הנ"ל.

15. באם לא מתקיימת החזקה, אזי הלכה עתיקת יומין היא שנטל ההוכחה כנגד עזבון הינו נטל מוגבר. בית המשפט העליון חזר על הלכה זו בע"א 5997/92 דוד מלק נ' מנהל עזבון הרב יהושע דויטש ז"ל, תק-על(3)97, 594 (1997), כדלקמן:

בתי המשפט

ת"א 6201/04

בית המשפט המחוזי בירושלים

18/03/2008

בפני: כב' השופט יוסף שפירא

"חשוב להדגיש כי על מלק רובץ נטל ראיתי מוגבר בהוכחת טענתו כי הסכם המתנה הותנה בתנאי מפסיק לענין מותם של בני הזוג דויטש. המדובר בענייננו בתביעה נגד עיזבון. בתביעה מסוג זה, "מידת ההוכחה הנדרשת היא ברמה גבוהה בהרבה מזו המספיקה בהליך אזרחי רגיל" (ע"א 323/86 לרנר נ' ניב, דינים עליון יא 740). מן התובע מעיזבון נדרשות "ראיות חזקות יתר על המידה הרגילה וסיוע לעדותו שלו" (דברי הנשיא שמגר בע"א 843/87 כוכב נ' עיזבון המנוח חירושו שמעון ז"ל, דינים עליון יב 674). הטעם לכלל זה נעוץ בעובדה, ש"בהיעדר בעל-הדבר גופו אין לדעת אם לא היה מצליח - אילו עוד בחיים חייתו - להזים או לסתור את ראיות יריבו" (ע"א 459/59 פינקלשטיין נ' פרושטייר, פ"ד יד', 2330, 2327). " (שם, ע' 598).

(עוד ראו: ע"א 843/87 כוכב נ' עיזבון המנוח חירושו ז"ל, תק-על 89(2), 1010; ת"א (מחוזי, ירו') 5039/03 לילה ספואת אבו אלהודא אלפרוקי נ' מוהיב עפיף טוקאן, תק-מח 2006(1), 5797, ע' 5808; הי"פ (מחוזי, ירו') 2028/03 אבו-גנאם נ' עיזבון המנוחה אבו גנאם, תק-מח 2006(3), 5684, ע' 5690).

בנסיון להרים את נטל ההוכחה באשר לידיעתו של המנוח על דבר הודעת ההתליה, טוענות הנתבעות כי מן העובדה שההודעה שנשלחה למנוח לא הוחזרה למשרד הרישוי בבאר-שבע, בצירוף העובדה שכל הדואר המגיע למשפחת האדגיגי מונח בתיבה שבסניף, למעט כמה חריגים נדירים (עובדה אשר, לטענתן, הוכחה על ידן), מוכח כי דבר הדואר התקבל על ידי המנוח והוא ידע על התליית רישיונו. לדבריהן, הסיכויים שמכתב ההתלייה התקבל גבוהים פי כמה וכמה מהסיכויים שאבד בדרך, או שלא הגיע לתעודתו. מאחר שלא הוכח, כאמור לעיל, כי המכתב נשלח, הרי שעובדת אי-החזרתו למשרד הרישוי אינה מסייעת לנתבעות. אי רישום של הדואר היוצא הינו נזק ראיתי הפועל לטובת התובעים. בנוסף, כפי שאפרט להלן, הוכח שכלל דברי הדואר מגיעים לתיבת הדואר אולם ישנם גם דברי דואר אשר אינם מגיעים. אכן כלל נקוט הוא שהמיעוט נגרר אחרי הרוב, אולם לא מצאנו כי כאשר מדובר בהודעה שיפוטית או מעין שיפוטית הפוגעות בזכויות יסוד של האדם, נחיל כלל זה.

בתי המשפט

ת"א 6201/04

בית המשפט המחוזי בירושלים

18/03/2008

בפני: כב' השופט יוסף שפירא

16. על אף האמור, גם אם יש להחיל את החזקה במקרה דנן, הרי שמבחינת הראיות עולה כי ישנה סבירות רבה שהמנוח לא ידע על הודעת ההתלייה. בעניין זה אביא תחילה את העדויות הרלוונטיות.

לפני העידו הורי המנוח (התובעים 2-3), גבי בלום וגבי מאירי ממשרד הרישוי, ודי"ר גור אריה – סגן מנהל המרב"ד. בנוסף, ת"א 5139/03 (מחוזי, ירוי), נשוא אותה תאונה, הוגש כראיה במלואו בהסכמת הצדדים, והורי המנוח העידו שם אף לעניין זה.

התובעת 3, גבי שולמית חאדג'י, הינה אימו של המנוח. בחקירתה נשאלה באשר לאופן קבלת הדואר בביתם וכך ענתה:

"ש. אני יודע מעדותך ומעדות בעלך שיש לכם תיבת דואר והיא סגורה עם מפתחות אשר נמצאים אצלך ואצל בעלך.
ת. כן. אני זו שמוציאה את הדואר בדרך כלל משם.
ש. אמרת שבעלך מוציא פעם ביובל והוא אמר שהוא מוציא פעם פעמיים בשבוע.
ת. מסתבר שהוא הוציא מבלי שאני אדע. יש לי ולו צרור." (פרוי, 16.4.07, ע' 8).

עוד הוסיפה, כי על אף שיש להם תיבת דואר בסניף הדואר, לעיתים מובאים דברי הדואר לביתם. אלו דבריה:

"ש. את אומרת שלפעמים שמים אצלכם דואר על הבית.
ת. לעיתים מניחים את הדואר על השער שלי. אם הם לא מכניסים את זה לתיבה, הם עושים את זה.
ש.ת. בבית אין תיבה, יש לי שער מברזל. לעיתים קורה שהדוור מניח את הדואר על השער.
ש. זה תמוהה בעיניי במיוחד כאשר נחקרתם את ובעלך על עניין הדואר ולא אמרת דבר כזה בכלל, אלא להיפך אמרת שכל הדואר מגיע לתיבת הדואר.
ת. לעיתים קורה ששמים את הדואר על הסורג.
ש. זה דבר שהמצאת אותו עכשיו.
ת. לא נכון." (שם, ע' 9).

בתי המשפט

ת"א 6201/04

בית המשפט המחוזי בירושלים

18/03/2008

בפני: כב' השופט יוסף שפירא

העדה עומתה עם עדותה בדיון אצל כב' השופט נ' סולברג בת"א 5139/03, וכך ענתה:

"ש. למה לא אמרת את הדבר הזה בבית המשפט בפני כב' השופט סולברג.
ת. לא שאלו אותי.
ש. האם אי פעם התלוננת על כך שהדוור מניח אצלכם דברים על יד השער או על הרצפה למרות שיש לכם תיבת דואר.
ת. כן, התלוננתי בדואר. פניתי ישירות ואמרתי שלא יתכן שיש לי תיבה שאני משלמת עליה כל שנה ולעיתים אני מוצאת דואר זרוק. באותו סניף של הדואר שלי. דיברתי עם אחת הפקידות שאני לא זוכרת את שמה. זה היה הרבה לפני התאונה. לעיתים הדואר היה נזרק אצלי בחצר.
ש.ת. גם לאחר שהתלוננתי הדבר חזר על עצמו. לא התלוננתי שוב. לא כתבתי מכתב." (שם, שם).

בחקירתה החוזרת הבהירה העדה כיצד מחולקים דברי הדואר בבית:

"ש. כשהגיע דואר לנתנאל אתם הייתם נותנים לו אותו.
ת. אני בדרך כלל הייתי מוציאה את הדואר ומחלקת אותו כשהוא סגור.
ש. לגבי המכתב הראשון שבעקבותיו נתנאל הגיע למשרד הרישוי, אם הוא היה מגיע היית מניחה לו אותו כאשר הוא סגור.
ת. כן." (שם, ע' 10).

17. התובע 2, מר יוסף תאדג'י – אביו של מנוח, נשאל אף הוא באשר לאופן קבלת הדואר וכך העיד:

"ש. לגבי הדואר. הבנו מאשתך וממכלול שהיו שני מפתחות, אחד אצלך והשני אצלה. מי היה מוציא את הדואר.
ת. או אשתי או אני. אשתי מלמדת בבית ספר תיכון וזה קרוב לה לתיבת הדואר. אני הייתי צריך לנסוע עם הרכב. היא הייתה מוציאה דואר יותר ממני.
ש. בעדות הקודמת עלתה סתירה בין העדויות שלכם.
ת. גם אני מוציא פעם פעמיים בשבוע, בשבילה זה נראה כמו יובל כי היא שם הרבה. הייתי הולך לדואר כאשר היא הייתה מענישה אותי, דהיינו לקום מהסלון וללכת לתיבת הדואר." (שם, ע' 11).

בתי המשפט**ת"א 6201/04****בית המשפט המחוזי בירושלים**

18/03/2008

בפני: כב' השופט יוסף שפירא

לפני, כמו לפני כב' השופט סולברג בתיק הנ"ל, טענה האם כי האב לוקח דואר לעיתים רחוקות, אולם הוא טוען כי הוא מגיע לתיבת הדואר כל שבוע. נראה שמדובר במחלוקת בין בני זוג, אשר אינה מצריכה הכרעה באשר אין בכך כדי לשנות את התוצאה ואין זו סתירה מהותית.

באשר לדרך חלוקת המכתבים בבית, ענה האב דברים הזוהים במהותם לעדות האם. אלה דבריו:

"ש.ת. כאשר מגיע דואר מהתיבה אם זה מגיע לבת הגדולה אני נותן לה את זה, ואם לילדים, אנו פותחים. אני פותח לילדים מתחת לגיל 18 את המכתבים. בדרך כלל מכתבים מגיעים מבית הספר, מכתבים רשמיים.
ש. הבנו ממכלול החומר שנתנאל קיבל איזו התראה ראשונה להגיע למשרד הרישוי והוא הגיע. על ההזמנה הראשונה הזאת אתה יודעת משהו.
ת. לא. לא לפני ולא אחרי." (שם, ע' 12).

בחקירתו הנגדית נשאל האב על מועד ידיעתו שבנו נהג ללא רישיון בתוקף, וכך העיד:

"ש. מתי נודע לך לראשונה שיש טענה שהבן שלך המנוח נהג במכונית בלי שהיה לו רישיון נהיגה כדין.
ת. רק בבית המשפט התחלתי לשמוע על הסיפור הזה. לפני כן לא ידעתי." (שם, ע' 14).

באשר להגעת המכתבים לתיבת הדואר העיד ותחילה האב, בחקירה הנגדית, כך:

"ש. האם נכון, כפי שאמרה אשתך בעדותה לפני כמה רגעים, שלתיבת הדואר שלכם בדימונה בסניף הדואר יש שני מפתחות, אחד בצרור שלך ואחד בשלה, ורק אתם מוציאים את הדואר.
ת. אמת.
ש. האם נכון שבישיבת הקודמת בבית המשפט שאלתי אותך האם כל הדואר שלך מגיע לסניף בדימונה והשבת שרק לשם בלבד.
ת. נכון." (שם, שם).

אולם בחקירתו החוזרת העיד כי לעיתים נזרקו דברי דואר אף בחצר ביתם. אלו דבריו:

בתי המשפט**ת"א 6201/04****בית המשפט המחוזי בירושלים**

18/03/2008

בפני: כב' השופט יוסף שפירא

"ש. האם יש איזה מצב חריג בנושא דואר שהגיע לבית מבלי שיעבור דרך התיבה.
ת. לעיתים מאד רחוקות מגיעים מיסים של העירייה או משהו כזה. אין לי תיבה בבית הם זורקים את זה בחצר, בחזית של הבית, כמו עיתון או חוברת אחרת שאנו מנויים." (שם, שם).

18. באולמו של כב' השופט נ' סולברג (בת.א. 5139/03), כאשר סברו ההורים כי הם אינם צד להליך והם הובאו כעדים בלבד, ואף לא לוו בייעוץ משפטי מסודר, כעולה מהחלטתי מיום 8.2.07, העיד האב כך:

"ש. האם ידוע לך שהוא הוזמן למשרד הרישוי בקשר לרישיון הנהיגה?
ת. ממש לא. אם היה מוזמן הייתי יודע. הת.ד. שלנו משותפת. אף פעם לא קיבלנו מכתב.
ש. אתה עובר על כל הדואר?
ת. אני או אשתי. אנו עוברים על הדואר כמעט יום יום או פעמיים בשבוע." (פרו', 5.7.06, ע' 5).

בחקירה, עמד האב על דעתו שמעולם לא ראה את מכתב ההתליה, וזו לשונו:

"ש. אני אומר לך שאחרי שבנדך היה במשרד הרישוי ולא עשה מה שנדרש ממנו. לאחר חודשים כלומר בחודש יוני 2001 שלחו לו הודעה הבית שהם מתלים לו את הרישיון כלומר מבטלים את רישיונו ואתה קיבלת את המכתב זה.
ת. אני לא קיבלתי לעולם מכתב כזה, לא בדואר ולא דואר רשום." (שם, ע' 6).

עוד חזר האב על עמדתו, שהובעה בעדותו בפני כב' השופט סולברג, שהוא ואשתו היו היחידים אשר הוציאו את דברי הדואר ומעולם לא קיבלו מכתב זה (שם, ע' 7). דברים אלו נשמעו גם מפי האם בחקירתה שם (שם, ע' 10-12).
נותן אני אמון בעדויות ההורים. אפרט.

19. מן המקובץ עולה תמונה אחידה. ההורים נטו לחשוב כי בנם משתף אותם בכל העובר עליו אולם לא כך היה. ראייה חזקה לכך הינה העדר הידיעה על דבר הפגישה בין

בתי המשפט**ת"א 6201/04****בית המשפט המחוזי בירושלים****18/03/2008****בפני: כב' השופט יוסף שפירא**

המנוח לבין גבי מאירי אשר אין מחלוקת על שהתקיימה. באשר לאופן קבלת דברי הדואר בביתם, עולה כי מרבית דברי הדואר הושמו בתיבת הדואר אשר בסניף הדואר, אשר רוקנה על ידי הורי המנוח, אולם חלק מהם מצא את דרכו לחצר ביתם. כבי השופט סולברג, בפסק דינו החלקי בת.א. 5139/03 הנ"ל, הטעים כי "ההכחשה הגורפת מפי שני ההורים של כל אפשרות שאי-פעם הוציא הבן המנוח דואר מן התיבה בכלל, ושלא בידיעתם בפרט, נראית מאולצת ובלתי אמינה" (שם, פסקה 10). לטעמי, בצירוף העדויות אשר נשמעו בפני, ההכחשה הינה חלק מהערכת ההורים כי בנם יידע אותם בכל, אולם בפועל לא כך היה. זאת ועוד, אף אם נצא מתוך הנחה כי דבר הדואר אכן הגיע ליעדו, ההורים העידו כי אינם פותחים את מכתבי הילדים הבגירים (ראו ציטוט לעיל), על כן, ידיעתם או אי-ידיעתם של ההורים על דבר ההזמנה לרשות הרישוי או על הודעת ההתליה אינה מעלה ואינה מורידה. כשם שייתכן שהגיע מכתב כאמור, כך ייתכן שלא הגיע, ואין בעדות ההורים כדי לתמוך באפשרות זו או אחרת.

20. בניגוד לכך, מהראיות הנסיבתיות עולה כי ככל הנראה הודעת ההתליה לא הגיעה למנוח, זאת ניתן ללמוד מן העובדות הבאות. ראשית, המרב"ד שלח שני מכתבים, הראשון בדואר רגיל והשני בדואר רשום. על כך העיד ד"ר גור אריה כדלקמן:

"ש. בדור. אישור של השיגור או של המשלוח גם אין לך, למעט התרשומת הפנימית?
ת. עכשיו, נשלח פעם ראשונה לא רשום, ופעם שנייה רשום.
ש. אבל זה גם אין לך את האישורים האלה, יש לך רק תרשומת שלכם. אין לך אישור שיגור?
ת. אין." (פרו', 26.12.07, ע' 81).

כמו כן, הוכח, כפי שפורט לעיל, כי מכתב הזימון לפגישה עם גבי מאירי נשלח בדואר רשום אולם הודעת ההתליה, אם נשלחה, נשלחה בדואר רגיל. עוד עולה מהראיות, כי המנוח קיבל רק מכתב אחד מאת המרב"ד. בפגישתו עם גבי מאירי, טען כי לא הבין את תוכן המכתב של המרב"ד, ובלשונה של גבי מאירי: "טוען שלא ידע

בתי המשפט**ת"א 6201/04****בית המשפט המחוזי בירושלים****18/03/2008****בפני: כב' השופט יוסף שפירא**

איזה חמר להמציא ולא הבין את מכתב המכון". דהיינו בלשון יחיד – מכתב, ולא מכתבים!!

כך גם באשר למכתבים שנשלחו מטעם רשות הרישוי: כאשר היה מדובר במכתב אשר נשלח בדואר רשום, ככל הנראה המנוח קיבלו. ראייה לכך הינה הגעתו לפגישה עם גבי מאירי.

מכך עולה כי אין מדובר באדם אשר אינו מתייזב, כאשר הוא נדרש לעשות כן. לעומת זאת, המנוח לא פעל כפי שנדרש מהודעת ההתליה ולא הפקיד את רשיונו, ואף המשיך לנהוג ברכבם של הוריו וברכבו של מעסיקו. התנהגותו זו, בניגוד להתנהגותו לאחר קבלת הזימון, תומכת במסקנה כי המנוח לא קיבל את הודעת ההתליה.

21. כנגד דברים אלו ניתן לטעון כי אי קיום דרישת המרב"ד להמצאת מסמכים רפואיים אשר נדרשו ממנו, פועלת כנגד התובעים ושוללת את עובדת אי-הפקדת הרישיון כראיה נסיבתית. כאמור לעיל, הוכח כי המנוח קיבל את אחד ממכתבי המרב"ד ולא נענה לו, לדבריו בגלל שלא הבין את תוכנו. תשובה לשאלה האם יש ממש בטענת המנוח כי לא הבין את מהות המכתב, אם לאו, לא ניתן מטבע הדברים לקבל מפי המנוח, אולם הנתבעות לא הציגו מכתב זה של המרב"ד או מכתב כעין זה, על מנת שניתן יהיה להתרשם מנוסחו ומתוכנו. מדברי ד"ר גור אריה עולה כי מדובר בטופס "סטנדרטי", וכך העיד:

"ש. או. קי. עכשיו, אתה כותב שהוא נתבקש להמציא מידע בהתייחסות למצב הקרדיולוגי או הנוירולוגי.

ת. כן.

ש. אתה יכול להראות לנו את המכתב הזה?
יש לציין שהעד מעיין בתיק.

ת. ברגע,

ש. אני אעזור לך, אין מכתב כזה.

ת. אין מכתב. ברגע שיש, התיק בנוי בצורה מסוימת שנים רבות במשרד, שיש דף שנקרא דף פעולה. ברגע שעושים מיון בסעיפים של הנהגים, ופותחים את התיק, אחרי זה יש דף שנקרא דף פעולה ואחות לפי סעיף לפי המשמעות של הסעיף שולחת לו מכתב ומציינת פה מכתב מרופא מטפל לגבי מצב קרדיאלי או נוירולוגי.

ש. את המכתב עצמו אבל אין לך?

ת. לא. כי זה מכתב סטנדרטי. " (שם, ע' 80).

בתי המשפט**ת"א 6201/04****בית המשפט המחוזי בירושלים****18/03/2008****בפני: כב' השופט יוסף שפירא**

נראה כי ה"טפסים הסטנדרטיים" הללו אינם ברורים כלל ועיקר, ואף עדי ההגנה עמדו על כך. עובדה זו עומדת לימין התובעים. המסקנה הינה כי ישנה סבירות גבוהה שהמנוח לא קיבל את הודעת ההתליה, אשר לא נשלחה אליו בדואר רשום.

22. לא זו אף זו, מהתיעוד הרפואי אשר הוגש לבית המשפט עולה כי המנוח שוחרר לביתו לאחר שנערכו לו בדיקות מקיפות בבית החולים סורוקה, עקב הפגיעה בראשו, ותוצאות הבדיקות היו תקינות. כפי שעולה מן הראיות, המנוח חס על רישונו, וכאשר הוזמן לבירור בעניין זה הוא הגיע למשרדי רשות הרישוי. אין אנו יודעים מדוע המנוח לא המציא את המסמכים הרפואיים למרב"ד, אולם לאור התנהגותו לא נותר אלא לשער כי לו היתה מגיעה אליו הודעת ההתליה, סביר שהיה פועל לאלתר, מאחר שנראה שלא היתה לו כל בעיה רפואית.

אכן, מצופה היה כי התובעים יציגו את תיקו הרפואי המלא של המנוח על מנת לסתור את הטענה בדבר בעיה רפואית, אולם בהעדר כל ראיה לבעיה רפואית כלשהי, תצהירו של האב על כך שלא ידוע להם על בעיה רפואית שהיתה למנוח (בש"א 4944/07), מתן כתב וס"ר לטובת הנתבעות, ובייחוד בהעדר תיעוד לבעיה רפואית בתיקו האישי הצבאי של המנוח כאשר הצבא היה זה שהעביר את הדיווח על דבר הבעיה הרפואית, הרי שאין בכך כדי לפגום בטענתם. בנוסף, אף הנתבעים לא המציאו מידע רפואי, וככל שהדבר הובא לידיעת בית המשפט גם לא עשו שימוש בוסי"ר שקיבלו.

סיכום בשאלת האחריות

23. כפי שפורט בהרחבה, על פי הדין והפסיקה מוטלת חובה על רשות הרישוי ליידע את הנהג בדבר פסילות או התליית רישיון הנהיגה. הודעה זו יכולה להיעשות במספר דרכים, כאשר העיקר אינו בהמצאת החלטה אלא בהבאתה לידיעת הנהג. במקרה דנן, על פי עדויות ההגנה, במעמד השיחה עם גב' מאירי הותרה המנוח, אולם לא נתקבלה כל החלטה על התליית רישונו. החלטה זו התקבלה לאחר כחודשיים שלא בפניו. השאלה אשר היתה נתונה במחלוקת הינה האם המנוח ידע על החלטת ההתליה אם לאו. כפי שפרטתי, ישנו ספק האם ההודעה נשלחה, ואילו נשלחה הרי שנשלחה בדואר רגיל.

בתי המשפט**ת"א 6201/04****בית המשפט המחוזי בירושלים****18/03/2008****בפני: כב' השופט יוסף שפירא**

באשר לחזקה כי דבר דואר מגיע לייעדו (סעיף 57 לפקודת הראיות) קבעתי כי לא התקיימו במקרה דנן התנאים להתקיימות החזקה, ולתלופין, נסתרה החזקה.

לאור האמור, אני קובע כי המנוח לא ידע על החלטת ההתליה ועל כן היא לא נכנסה לתוקפה. לפיכך, אני קובע שפוליסת הביטוח שהוצאה על ידי הנתבעות היתה בתוקף במועד התאונה, וחלה עליהן חובה לפצות את התובעים על נזקייהם.

הנזק**נזק לא ממוני**

24. המנוח נפגע בתאונת הדרכים ביום 26.2.02 ומת מפצעיו ביום 12.4.02. על פי תקנה 4 לתקנות הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים (חישוב פיצויים בשל נזק שאינו נזק ממוני), התשל"ו-1976, במות הניזוק "יהיה סכום הפיצויים לעזבונו עשרים וחמישה אחוזים מן הסכום המקסימלי". לאור כך, אני פוסק לתובעים סך של 48,336 ₪ בגין הנזק הלא ממוני, נכון ליום מתן פסק הדין.

הוצאות קבורה ולוויה

25. ההוצאות אשר בגינן ניתן פיצוי בראש נזק זה (מכוח הוראת סי' 19 לפקודת הנזיקין) הינן הוצאות הקבורה בלבד. זו לשון החוק (ראו: ע"א 813/81 **ציון חברה לבטוח בע"מ נ' עיזבון המנוח דוד בוסקילה**, פ"ד לח(4), 785; ת"א (תל-אביב-יפו) 2672/00 **עזבון המנוח שחר עגבי ז"ל נ' איילון בע"מ - חברה לביטוח**, תק-מח 2005(1), 8850; ת"א (באר-שבע) 3334/04 **לוי רחל נ' לוי ליאת**, תק-מח 2006(4), 498). מנגד, כבר נקבע כי כאשר עסקינן בפיצוי בגין הוצאות הקבורה והלוויה, יכול בית המשפט לפסקו על דרך האומדנה (ראו: **דוד קציר**, פיצויים בשל נזק גוף (מהדורה חמישית, 2003); ת"א (ירושלים) 6456/04 **דוד פינץ נ' הראל חברה לביטוח בע"מ**, תק-מח 2005(4), 2670; ת"א (מחוזי, ת"א) 1924/99 **צרוך אורנית ואח' נ' המגן חברה לביטוח בע"מ**, תק-מח 2005(1), 7205).

בתי המשפט

ת"א 6201/04

בית המשפט המחוזי בירושלים

18/03/2008

בפני: כב' השופט יוסף שפירא

בשים לב לקבלות אשר הוצגו על ידי תובעים ביחס להוצאותיהם בראש נזק זה, ובהתחשב בהוצאות הכרחיות נוספות אשר סביר שהוצאו, ובעמדת הנתבעות, אני פוסק לתובעים סך של 15,000 ₪ נכון ליום מתן פסק הדין.

עזרת צד ג' ואובדן השתכרות של התובעים 2-3

26. המנוח היה מאושפז ומטופל במחלקה לטיפול נמרץ בבית החולים סורוקה, מיום התאונה ועד מותו, סה"כ 46 יום. בזמן זה שהו הוריו ליד מיטתו.

התובעים טוענים כי שכרה החודשי נטו של התובעת עובר לתאונה עמד על כ- 10,000 ₪ ושכרו נטו של התובע (האב יוסף) עמד על 5600 ₪. נתונים אלו נתמכו בתלושי המשכורת שהוגשו לבית המשפט ואישור היעדרות של התובע מעבודתו. בהתחשב באמור מבקשים התובעים כי ייפסק להם פיצוי הראש נזק זה בסך 22,000 ₪ בתוספת הפרשי הצמדה וריבית מיום התאונה ועד ליום התשלום בפועל.

הנתבעות טוענות כי ימי ההיעדרות של התובעת לא נוכו משכרה. לדבריהן, היות והיא עובדת מדינה, יש להניח שימי היעדרותה נוכו ממכסת ימי המחלה שעמדו לרשותה. על כל פנים, היה עליה להוכיח את ההפסד שנגרם לה, והיא הייתה יכולה להמציא אישור על כך ממשרד החינוך, אולם היא לא עשה כן. לאור כך טוענות הנתבעות כי יש לקבוע בראש נזק זה סכום של 12,000 ₪ בגין ההטבה המתבטאת בשהייתם ליד מיטת בנם בבית החולים.

הנחת הנתבעות כי עקב היות האם עובדת מדינה, נוכו לה ימים ההיעדרות מצבירת ימי המחלה סבירה היא, אולם על התובעת היה להמציא אישור כי כך הדבר. בניגוד לטענת הנתבעות, ניצול ימי המחלה אינו שולל את הזכות לפיצוי, וכבר נקבע כי ימי המחלה הינם משאביו האישיים של הניזוק ועל כן אם לאחר התאונה המשיך הניזוק לקבל שכר, אולם שכר זה שולם על חשבון ימי המחלה הצבורים לטובתו, הרי שיש לפצות אף בראש נזק זה (ראו: ת"א (חיפה) 211/92 שרון גלט נ' ברוך כהן, תק-מח (2)2003, 11338; ת"א (חיפה) 11293/97 גאנס נעים נ' מגדל חב' לביטוח בע"מ, תק-מח (3)2001, 4651; ת"א (ירושלים) 2173/00 א' ע' מ' נ' אישי-ישיר חב' לביטוח בע"מ, תק-מח (3)2005, 9382, ע' 9400).

בתי המשפט**ת"א 6201/04****בית המשפט המחוזי בירושלים****18/03/2008****בפני: כב' השופט יוסף שפירא**

לאור האמור אני פוסק לתובעים בראש נזק זה סך של 25,000 ₪, נכון ליום מתן פסק הדין.

אובדן שכר ואובדן השתכרות בשנים האבודות

27. המנוח יליד 4.8.1980, השתחרר משירות צבאי ביום 21.11.2001. המנוח איבד את כושר השתכרותו באופן מלא מיום התאונה, 26.2.02, ועד יום פטירתו, 12.4.02, בגיל 21 ו- 8 חודשים. לולא מותו, היו בפני המנוח עוד 45 שנים ו- 4 חודשים, עד הגיעו לגיל פרישה.

באשר לשיעור שכרו של המנוח, התובעים טוענים כי טרם מותו הרוויח המנוח כ- 7,000 ₪ נטו מעבודתו אצל מר מלכה ז"ל אולם שכר זה לא דווח ומלבד עדות הורי המנוח לא הובאה שום ראיה לכך. הנתבעות דוחות את טענת התובעים וטוענות כי לא ייתכן לומר שחייל משוחרר הרוויח 7,000 ₪ נטו. לדבריהן, המנוח הרוויח לכל היותר 3,000 ₪, מאחר שזה שיעור השכר בעבודות מזדמנות, ועל בסיס שכר זה יש לחשב את נזקו לעבר, עד מועד מתן פסק הדין. באשר לנזקו עתיד, העמידו אף הנתבעות את שיעור שכרו על השכר הממוצע במשק. לאור העמימות בדבר שיעור שכרו של המנוח בפועל, והעובדה כי טרם בחר במסלול חיים מוגדר, יש להחיל במקרה דנן את הלכת פינץ' (ע"א 10990/05 פינץ' נ' הראל חברה לביטוח בע"מ, תק-על 2006(2), 199, עמ' 208) והלכת רים אבו-חנא (ע"א 10064/02 "מגדל" חברה לביטוח בע"מ נ' רים אבו חנא, תק-על 2005(3) 3932). על כן אני מעמיד את שכרו של המנוח הן לעבר והן לעתיד על שיעור השכר הממוצע במשק. מותת כנפיו של הגדרת "השכר הממוצע במשק" נדונה בהחלטה נשוא בקשה להבהרה של ראש ההוצאה לפועל בע"א 3375/99 אריה אקסלרד נ' צור שמיר חברה לביטוח בע"מ, תק-על 2007(2), 304, שם נקבע כך:

"ראשית, נבהיר כי באין אמירה אחרת, השכר הממוצע במשק הוא השכר המביא בחשבון את משרתם של כל השכירים במשק, לאמור: את כל אלה שמקבלים את שכרם במסגרת העסקתם במשק הישראלי, בלא הבדל גיל, מין ומקום מגורים." (שם, ע' 305).

בתי המשפט**ת"א 6201/04****בית המשפט המחוזי בירושלים****18/03/2008****בפני: כב' השופט יוסף שפירא**

משמע, השכר הממוצע במשק כולל את כל המועסקים, כולל עובדי השטחים והעובדים הזרים. על פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, השכר החודשי הממוצע למשרת שכיר - כולל משרות של עובדים זרים, עומד נכון ליום מתן פסק הדין על סך 8,117 ₪ (ראו: <http://www.cbs.gov.il/reader/mainind/indhebnew.html>). בניכוי מס הכנסה כדין, בשיעור 855 ₪, אני קובע את שכרו של מנוח לצורך חישוב נזקי התובעים על סך 7,262 ₪.

אובדן השתכרות

28. בגין אובדן השתכרות יש לפסוק לתובעים פיצוי בשיעור מלוא שכרו של המנוח, היות והמנוח היה מאושפז במשך כחודש וחצי ואיבד כליל את יכולת השתכרותו בתקופה זו. על כן אני פוסק לתובעים סך של 14,037 ₪ (7,262 ₪ X 1.5, בתוספת ריבית מאמצע התקופה) בראש נזק זה.

אובדן מושר השתכרות בשנים האבודות**פיצוי לעבר**

29. התקופה מיום פטירתו של המנוח ועד ליום מתן פסק הדין מונה 71.2 חודשים. על פי הלכת פינץ, בחישוב אובדן השתכרותו של הניזוק אין לו תלויים, יש להעמיד את שכרו על 30% מהשכר הקובע.

טרם אקבע את גובה הפיצוי, אציין בקצרה כי בת"א (ירושלים) 6456/04 דוד פינץ נ' הראל חברה לביטוח בע"מ, תק-מח 2005(4), 2670, עמדה להכרעתי שאלת שיטת חישוב אובדן כושר ההשתכרות בשנים האבודות על פי הלכת אטינגר (ע"א 140/00 עזבון המנוח מיכאל אטינגר ז"ל נ' החברה לשיקום ופיתוח הרובע היהודי בעיר העתיקה בירושלים בע"מ, פ"ד נח(4), 486). שם סברתי כי כל עוד ישנו נתון סטטיסטי המפורסם על ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה של מדינת ישראל, הבוחן את מכלול ההרכבים של מבנה המשפחה בישראל, החל ממשפחה המורכבת מנפש אחת ועד למשפחה מרובת נפשות, אזי יש להיזקק לנתון זה ולא להניח כי מצבו המשפחתי של המנוח יוותר ללא שינוי, הנחה שהינה ספקולטיבית. קביעתי זו עולה בקנה אחד עם ההלכה לפיה שכרו של הניזוק הקטין נקבע על פי שיעור השכר הממוצע במשק (ע"א 61/89 מדינת ישראל נ' שלום אייגר, פ"ד

בתי המשפט**ת"א 6201/04****בית המשפט המחוזי בירושלים****18/03/2008****בפני: כב' השופט יוסף שפירא**

מה(1), 580, הלכת רים אבו חנא), מאחר הינו קריטריון אחיד, יציב וסולידי. שיעור זה הינו ממוצע של כלל נתוני ההשתכרות של השכירים בישראל – נתון סטטיסטי ולא ספקולטיבי. בית המשפט העליון (כב' השופט [כתוארו אז] א' ריבלין) בהלכת פינץ לא קיבל את עמדתו, ומטעמי מדיניות ובמטרה להאחדת הפיצוי בתנאים של אי-ודאות, קבע כי כאשר עסקינן בניזוק חסר תלויים יועמד השכר לפיצוי על 30% מהשכר הקובע. (עוד ראו: ע"א 5368/06 הדר חברה לביטוח בע"מ נ' עזבון המנוח תאבת חוסאם ז"ל, תק-על 2007(2), 1218, ע"א 1223). משהפך פסק הדין בעניין פינץ להלכה מחייבת, הרי שאין לסטות הימנה.

לאור האמור, אני פוסק לתובעים בראש נזק זה סך של 174,446 ₪ (2,179 ₪ x 71.2 חודשים, בצירוף ריבית מאמצע התקופה).

פיצוי לעתיד

30. מיום מתן פסק הדין ועד גיל פרישה היו נותרים למנוח 472.6 חודשים. בגין אובדן כושר השתכרות בשנים אלו אני פוסק לתובעים סך של 603,602 ₪ (2,179 ₪ x 277.0089 [מקדם היוון לתקופה זו]).

סיכום

31. לאור האמור, אני פוסק לתובעים סך של 880,421 ₪, לפי הפירוט הבא:
- א. סך של 48,336 ₪ בגין הנזק הלא ממוני.
  - ב. סך של 15,000 ₪ בגין הוצאות קבורה ולוויה.
  - ג. סך של 25,000 ₪ בגין עזרת צד ג' ואובדן השתכרות של הורי המנוח.
  - ד. סך של 14,037 ₪ בגין הפסד השתכרות.
  - ה. סך של 174,446 ₪ בגין אובדן כושר השתכרות לעבר.
  - ו. סך של 603,602 ₪ בגין אובדן כושר השתכרות לעתיד.

בתי המשפט

ת"א 6201/04

בית המשפט המחוזי בירושלים

18/03/2008

בפני: כב' השופט יוסף שפירא**ניכויים**

32. בכתב הגנתך, טענו הנתבעות כי יש לנכות מהפיצויים אשר ייפסקו לתובעים, תשלומים, הטבות ומענקים אשר יגיעו לידיהם כתוצאה מן התאונה, אולם טענה זו נזנחה. בנוסף, אף אם טענה זו לא היתה נזנחת, הרי שהיא לא הוכחה.

תוצאה

33. התביעה מתקבלת ואני פוסק לתובעים סך של 880,421 ₪ בגין נזקייהם.

הנתבעות יישאו בהוצאות התובעים ובשכ"ט עו"ד על פי התקנות בתוספת מע"מ. סכומים אלו ישולמו תוך 30 יום ולא יישאו ריבית והצמדה כחוק.

ניתן היום, י"א באדר ב' תשס"ח (18 במרץ 2008), בהיעדר הצדדים.
המזכירות תשלח עותק פסק הדין לב"כ הצדדים.

יוסף שפירא - שופט